

hogy egy-egy hivatalos, reprezentatív képmás mily kontár-sereget tud csak megmozgatni. Medveczky méltónak mutatkozik az örökség átvételére. Kivételes technikai tudása, borotvaéles jellemábrázoló képessége s önkéntelenül is az előnyösség felé hajló formalátása hivatottá teszik arra, hogy az arcképfestészetet művészete tengelyének tegye meg s a nagy siker nem fog elmaradni.

Csoportkiállítás az Ernst-Múzeumban.

A száznegyvenötödik csoportkiállítás legérdekesebb szereplője Gádor István szobrász, kinek eddig főképp keramikája volt népszerű. Ezúttal zsánerfigurákat állított ki, parasztoikat, menyecskéket, munkanélkülieket, szállítómunkásokat. A zömök, plasztikus alakok az új magyar szobrászat fiataljainak szellemével rokonok s nem a torzító német stílussal, mely Gádor keramikájára oly erősen rányomta bélyegét.

Istokovics Kálmán festményei mintha lassan megszabadulnának a túltengő rajzos elemtől, mely eddig uralkodott rajtuk. Ha színezése még itt-ott nyers is, némelyik képe a nagyszabásúság felé vezető útra lép. Vörös Géza frissen dekoratív vásznai

a művész újabb fejlődéséről számolnak be. Novotny Emil Róbert művészete, mely nagy ígéretnek indult, egyelőre megakadt, újabb vásznai túlságosan kisigényűek.

Csánky Dénes.

A Nemzeti Szalonban Csánky Dénes gyűjteményes kiállítása került a közönség elé. Csánky sok nemzetközi bemutatkozáson sikereket ért el s mint tájképfestő egyike a legismertebbeknek. Újabb művei következetesen szaladnak a megkezdett úton tovább, a művész célja a természet szépségeinek emelkedett hangű interpretálása.

Elmélyedő szeretettel keresi ki a természet motívumaiból azokat, melyek annak nagyvonalúságát mutatják. Nem időzik a részletelnél, széles festőiséggel fogja össze mondani-valóit. Mélyen átérzi a tónus finomságait s itt-ott dekoratív hajlandóság is kiérzik törekvéseiből. Lírikus hajlandósága finom formákban, borongós hangulatokban éli ki magát s e kiállítás azt mutatja, hogy művészete kifejezési eszközeiben egyre egyszerűbbé, tartalmilag pedig egyre gazdagabbá válik.

Genthon István.

Zene.

Látványos balettek bemutatása — mintahogy ezt a tapasztalatok mutatják — ma aránylag a legkisebb kockázattal jár. A közönségnek az a része, amely különösen látnivalóként lelkesedik, az operaházi balettekben találja meg igényeinek legteljesebb kielégítését. Ilyen az Operaház legújabb műsorszáma, *Strauss Richard* «József-legenda» című pantomimje is (az orosz balett számára 1914-ben írta), amely a táncról az ökölvívásig szinte sorozatos mutatványszámokból épül fel. Idegizgalmakról a cselek-

mény gondoskodik: József megkíséretésének, kíntatásának és felmagasztaltatásának története, amit Strauss zenéje, ez a hatalmas hangszertömeg mint nagyszerű felvevőkészülék tükröztet vissza. Strauss, a zenekar utólérhetetlen virtuozsa, itt sem tagadta meg magát. Hol fest, hol leír, hol mesél, hol hatalmas páthosszal szaval ez a zenekar, de minden nagy vérbősége mellett sem tud igazán megragadni. Megcsodáljuk a mesteri készségét, de valami csalódást érzünk. A nagy erőpazarlás, a mi-

nél megkapóbb kifejezésre való állandó törekvésnek ellenére valami sajátos elkülönülést érzünk a zeneköltő és a műve között. Mintha ez a nagy hang csak arra kellene, hogy takarja az igazi mély megindulást, az érzelmek őszinte átélésének hiányát, ami nélkül a legragyogóbb zenekar sem tud valódi hatást elérni. Strauss mindent meg tud zenésíteni, amit akar, mégpedig kerek egészben, plasztikusan, majdnem kézzelfoghatóan, csak egyet nem tud. Beleolvadni a tárgyba, eggyé válni vele, megőrizni az ösztönösen nyugvó lelki megindulás töretlen nagy vonalát, önmagából jövő biztonságát. Ehhez túságosan tudatos művész.

Walter Rózsi Putifárné szerepében operaénekesnőnél különösen méltánylandó kitűnő mimikai képességét mutatta be. Zsedényi Károly József szerepében, alig páréves színpadi multját tekintve, igazi tehetségnek bizonyul. Alakításán az egyéni felfogás hiánya még erősen meglátszik az az egyoldalú ösztönzés, amelyet a rendező részéről a túlzottan lágy, szinte édeskésen szentimentális felfogásra kapott és amely éppen nem volt helyénvaló.

A díszletezés nem a korszerűségéből indult ki, hanem az orosz balett rendezőinek barokk elgondolását másolta a színpadra. — A zenekart Fleischer Antal szokott szakavatottságával vezette.

*

«Collegium musicum» címen igen tanulságos előadássorozat indult meg az idén, amely eddig három estén át magyarázatokkal kísért szemelvényeket nyújtott I. az opera történetéből, II. az orosz népdalról és Mussorgskijről, III. a francia dalról és Debussyről.

Természetesen egy előadás keretében ezekről a témákról csak ízeli-

tőt kaptunk: mire valami kibontakozhatott volna, már vége is volt a szemléltetésnek. Ezen a módon mindig elkerülhetetlen a műsorok összeállításának kissé «műkedvelő» színezete, amely innen is, onnan is kiragad valamit a nélkül, hogy az egyéni vagy korstílus kifejlődésére, megkülönböztetésére rámutathatna. De még így is csak örülhetünk egy vállalkozásnak, amely a sok lecsépelet hangversenyszámok helyett valami érdekeset, újat, korszerűt, nálunk különösen kevésbé ismert zenei értékeket ismertet. Így az első előadás Lully, Rameau, Händel, Leo, Keiser, Grétry ismeretlen operáiból nyújtott egy-egy számot, felidézve a vágyat a XVIII. század, eme nagyszerű stílusegységet felmutató kor, többi operaszerzőinek (A. Scarlatti, Traetta, Jomelli stb.) megismerésére.

II. *Mussorgskij* a tehetség és fajiság őseréjében az oroszok legnagyobb zeneköltője. Hol bontakozna ki ez az erős fajiság tisztábban, mint a vokális zenében, ahol a zene a szöveggel való szoros egységében már természetszerűen magábaszívja az illető nép nyelvének zenei sajátosságait. *Mussorgskij* operáin kívül a dalaiban alkotott nagyot. Fáradhatatlan volt abban, hogy alkotásaiban az orosz néplelket, szenvedéseinek, küzdelmeinek történetével megörökítse. Az orosz népzeneből indult ki, de ezen keresztül az általános emberhez is fel tudott emelkedni. Dalaiban is felismerjük a vérbeli színpadi muzsikust, akinél mindig a drámai, a karakterisztikus elemek állnak előtérben. Harmonikája, melodiája tökéletesen simulnak a szöveg költői és nyelvi sajátosságaihoz; eredetiségükben még ma is teljesen modernnek, újszerűnek hatnak. Az előadásra kerülő «Gyermekszoba-jelenetek» a gyermekvilág finom realizmussal megfestett kis képei. A «Napvilág nélkül» című dalciklusa talán a legegységibb

alkotása igazi önvallomás, ami meg-rázó bepillantást enged az alkotó lelkébe. Csüggedt, mély szomorúság, mint szürke felhő teszi fátyolossá a dalok alaptónusát. Legszebb köz-tük az «Elégia». A tragikus sorsú zeneköltő élte alkonyán visszatekint: örömök, amik valamikor boldogították, messze tűntek s mikor előrenéz, csak a bizonytalan jövő sötét árnyé-kait látja maga körül. Az emberi sors tragédiája ez a kis dal mindennek elkerülhetetlen, visszahozhatatlan el-mulása, ami élt, virágzott, örökké-valóságot követelt. «A halál dalai és táncai» dalciklusban ismét élvezték a szöveg hangulatának nagyszerű zenei festését, az ellentétek mesteri szembeállítását, a jellemző erő gaz-dagságát.— Egy pár jelenetet hal-lottunk még a «Kovancsina» és a «Szorocsinci vásár» című operáiból, amelyek csak halvány sejtelmet nyujt-hattak az ezekben rejlő zenei kincsek-ről. Ha már szövegük és terjedelmük miatt nehézségekbe ütközik a művek előadása, bár volna alkalmunk több részletben is megismerni. Az előadást a híres «Hopak» című dal zárta be, Mussorgskij legismertebb dala. Szá-guldó, gyújtó elevenségű ritmusa, jellegzetes melodiája most sem té-vesztette el hatását.

III. A francia dalról és Debussyről tartott előadás ugyancsak az erős tisztafajiságú zene jegyében folyt le. Sajnos, a műsor első része (XVI. századbeli Jézus-dalok, XVIII. szá-zadbeli pásztordalok, egy turbadur-dal a XVIII. és egy gúnydal a XVI. századból) a maga történeti légköré-ben a legkevésbé sem tudott ki-bontakozni ahhoz, hogy a francia dal fejlődéséről, nagy formagazdagságá-

ról megfelelő lépet nyújtson. Ezt különben a hallott dalok feldolgozása is meggátolta. Annál jobban élvez-tük a Debussy-dalokat olyan előadás-ban, ahol a kíséretet *Bartók Béla*, Debussy hangszépségeinek ihle-tett tolmácsolója látta el. Mi teszi annyira jellegzetesen franciává De-bussy művészetét?

A francia nyelv zenei dikciójának gondos kihámozása, a szózenének dallammá való kiterjesztése, a teljes beleélés olyan francia költők, mint Verlaine, Pierre Louys, Bourget szel-lemébe; artisztikus, rendkívül mér-téktartó, kifinomodott érzék és ízlés a zenei kifejezésben. Világszemléle-tében van valami a hellén művészet életélvező derüjéből, amely gazdag, teljesen eredeti harmóniáinak érzéki szépségében keres kifejezést. Nem törődve a hagyományos összhang-zattan elveivel, csak a természetes akusztikai törvényekből indult ki, mikor sajátos harmónikáját meg-al-kotja. Tiszta zeneisége rendkívüli hatással volt a fiatal zenészekre; a modern zeneforradalmának megindí-tóját látják benne. Az előadásra ke-rült dalok: «Aquarelles», «Chansons de Bilitis», «Chansons de France és a «Pelleas és Melisande» operának egy megkapó részlete — amennyire már ilyen keretek között lehetett — igen élvezetes képet nyújtottak a «musicien francais» stílusáról.

A befejezőelőadás «A magyar nép-dal és hatása az új magyar zenére» címmel a közeljövőben lesz *Kodály Zoltán* felolvasásával. A minden mű-velt magyar embert legközelebről érdeklő téma így a leghivatottabb tolmácsolásban kerül tárgyalásra.

Prahács Margit.